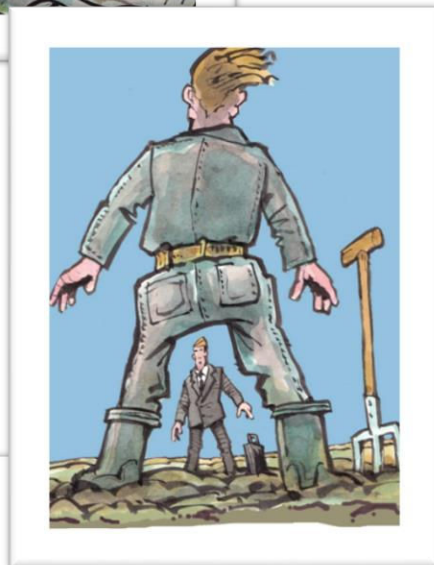


Grondvisie NAJK

NAJK over Nederlandse landbouwgrond in 2050



NAJK over.... Nederlandse landbouwgrond in 2050

Achtergrond

Nederland kent een divers landschap met een rijke landschapshistorie. Al eeuwen hebben Nederlanders ingespeeld op de kansen en bedreigingen die het deltalandschap met zich meebrengt. Een voorbeeld hiervan is inpolderen. Dit loopt als een rode lijn door onze Hollandse geschiedenis. Floris V van Holland deed dit al met de Hollandse wateren eind 13^e eeuw. Daarnaast zijn er bekende voorbeelden zoals de drooglegging van de Beemster en van het huidige Flevoland. Het inpolderen werd gedaan tegen wateroverlast en omdat er vruchtbare grond nodig was voor het verbouwen van voedsel en voor een plek om te wonen. Er is in het verleden veel wateroppervlak omgezet in grondoppervlak, wat Nederland heeft gevormd tot wat het vandaag de dag is. Zelfs nu liggen er nog steeds plannen om Nederland 'uit te breiden'.

Maar sinds deze eeuw maakt vruchtbare landbouwgrond ook weer plaats voor water. Het ontwikkelen van waterbergingsgebieden en het vergraven van polders als natuurcompensatie voor industrieterreinen zijn actuele voorbeelden. Naast het gevecht met water kent het Nederlandse landschap nog meer uitdagingen. Zo wil de overheid dat de natuur een robuuste plek krijgt in het landschap en dat we als Nederlanders klimaatneutraal gaan leven, terwijl er tegelijkertijd een bouwdrift van huizen is en er meer industrie opkomt.

Nederland is door goede bodemvruchtbaarheid en vooroplopende techniekontwikkeling bij uitstek een geschikte locatie om hoogwaardig voedsel te verbouwen. Deze locatie in combinatie met de kennis en ambacht van onze jonge boeren, biedt Nederland en een groot deel van Europa voedselzekerheid. Naast deze voedselzekerheid vervult de jonge boer een belangrijke rol in het onderhouden van het landschap. Elke boer doet dit op z'n eigen manier, passend bij het gebied. Als agrarische sector het landschap beheren en voedselzekerheid bieden op een rendabele manier, is een prestatie waar veel jonge boeren trots op zijn.

Veruit de meeste bedrijfsovernames van agrarische bedrijven en de daarbij horende grond vinden plaats binnen de familie. Deze grond is vaak al generatieslang in de familie, waardoor grond meer is dan een bezit. Vanwege de familieband met het bedrijf heeft daarom naast de economische kant het bedrijf ook een grote emotionele kant. De manier waarop sommige partijen over andermans grond praten en over de plannen die zij ermee hebben is zeer frustrerend. Geen grip hebben op je eigen bezit is iets wat geen perspectief biedt.

Wat wel perspectief biedt zijn ruilverkavelingen. Het onderling herverdelen van de grond heeft als doel een optimale inrichting van het landelijk gebied ten behoeve van de landbouw en andere landschappelijke waarden. Ruilverkaveling is van groot

belang geweest voor de afgelopen generaties. De jonge boeren zijn zich ervan bewust dat ruilverkaveling hun soms toekomst heeft gebracht. Bijvoorbeeld doordat percelen dicht bij het thuisbedrijf kwamen te liggen, of doordat er tijdens zo'n ruilverkavelingsproces meer grond verkregen is.

De visie van de jonge boer

Grond is het fundament voor een perspectiefvolle vitale agrarische sector. Zonder goede landbouwgrond, geen perspectief. De jonge boer wil mee beslissen over hoe we in Nederland met onze grond omgaan, nu en in de toekomst. Hieronder geven de jonge boeren van Nederland hun visie op de toekomst van grond. Dit wordt gedaan aan de hand van de 5 G's.

Grip op Grond

Hoe kom je in de toekomst als jonge boer aan grond?

Grond is een belangrijk element voor een agrarisch bedrijf. Dit betekent dat zaken als onteigening of gedwongen verkoop van grond fataal zijn voor een agrarisch bedrijf. Een ontwikkeling die perspectief kan bieden op het gebied van grond is 'de grondbank'. De grondbank is een instrument van de overheid waarmee grond wordt opgekocht en verkocht. Bij verkoop van landbouwgrond is het optioneel om grond via de grondbank te verkopen aan andere boeren. Punten waar een grondbank bij verkoop naar kan kijken zijn: boeren die daar in de buurt gevestigd zijn, boeren met een bedrijfsverplaatsing door verkaveling en boeren met een plan voor duurzaam en omgevingsvriendelijk gebruik van de grond. Dat zal in de praktijk betekenen dat grond niet altijd aan de hoogste bidder wordt verkocht, maar wel aan een boer die minstens tien jaar duurzaam gebruikmaakt van de grond.

Het is echter zeer onwenselijk als een grondbank met 'publiekelijk geld' actief op de grondmarkt gaat opereren en hierdoor een marktversturende werking gaat hebben. De grondbank kan goed ingezet worden wanneer een gebiedsproces vastloopt en het als 'smeermiddel' ingezet wordt. De jonge boeren en tuinders verdienen een prominente positie in de ontwikkeling en de uitvoering van de grondbank om grip op grond te houden.

Jonge boeren staan open voor nieuwe ideeën voor beheer van de grond. Echter is het van essentieel belang dat de grond ten alle tijden geen bestemmingswijziging krijgt. Bij een bestemmingswijziging kunnen er grote beperkingen optreden voor het uitoefenen van landbouw op die grond.

Eigendom en/of langjarige pacht bieden zekerheid voor een bedrijf. De jonge boer weet dat hij het gebruik van de grond heeft. Echter worden pachtprijzen vaak geïndexeerd en zijn gekochte gronden al (deels) afbetaald. Met een financieel rendement dat continu onder druk staat, waar de agrarische sector mee te maken heeft, biedt het hebben van weinig eigendomsgrond minder perspectief. Gronden in eigendom hebben immers een moment waarbij de aflossing en rente volledig zijn betaald. Bij pacht blijft de gebruiker betalen zolang hij de grond pacht. Dit beïnvloedt zijn financiële rendement negatief. Het is dus van groot belang dat het

eigendom van de grond ook bij de grondgebruiker blijft liggen en niet in handen valt van beleggers, buitenlandse investeerders, overheid, speculanten of projectontwikkelaars.

G*eld voor Grond*

Hoe kan je als jonge boer de hoge grondprijzen betalen?

De boer van de toekomst houdt zich het liefst bezig met datgene wat hij het liefst doet, namelijk op een ondernemende manier voedsel produceren van hoge kwaliteit. In de praktijk leidt deze aanpak niet altijd tot een rendabel verdienmodel. Om die reden wordt er onder andere gezocht naar nieuwe verdienmodellen voor landbouwgrond. Langjarige beheerspakketen, toeristenbelasting, koolstofvastlegging en ecologische waardering worden het meest genoemd als voorbeelden die potentie hebben om een goed verdienmodel voor de jonge boer te zijn.

Bij langjarige beheerspakketen kunnen er vanuit de provincie afspraken van minimaal 15 jaar worden gemaakt met boeren voor beheer van bepaalde gronden en hiervoor worden betaald. De jonge boer zal hier een goed verdienmodel aan moeten overhouden voor deze gronden, wanneer hij hiervoor kiest.

Nederland trekt veel toeristen die, naast het bezoeken van grote steden, ook kunnen genieten van het Nederlandse landschap dat gekenmerkt wordt door de koeien in de wei, de sierteelten en de biodiversiteit die floreert over de akkers. De boer die het landschap beheert, is zich hiervan bewust, maar krijgt hier geen tegemoetkoming voor, terwijl anderen in de omgeving wel van dit toerisme profiteren. Voor de jonge boer zou het stimulerend zijn om hier een tegemoetkoming voor te krijgen, om verder te kunnen investeren in het bedrijf ten behoeve van de omgeving.

Landbouwgrond kan koolstof vastleggen in de bodem. Boeren kunnen hiervoor een tegemoetkoming vragen van bedrijven die op deze manier hun broeikasgasemissies afkopen. Echter moet erkend worden dat het vastleggen van koolstof in de bodem een erg lastige kwestie is. Zowel het meten als het belonen ervan kent nog veel uitdagingen. De jonge boer kan niet alleen financieel verantwoordelijk zijn voor deze praktische onzekerheden. Als de markt hiervoor geen financiële zekerheden kan bieden, zal de overheid garant moeten staan in de vorm van financiële ondersteuning.

Afwaardering van grond is funest voor de jonge boeren. Afwaardering houdt namelijk geen rekening met inflatie en is belast waardoor de fiscus een groot gedeelte van dit bedrag claimt. Daarnaast heeft afwaardering grote negatieve gevolgen op grondprijzen in een gebied, waardoor bijvoorbeeld jonge boeren na een bedrijfsovername meer schulden hebben dan dat het bedrijf aan waarde heeft. Afwaardering is geen structurele verbetering van het verdienvermogen van de boer, enkel een financiële injectie voor de korte termijn. Jonge boeren pleiten daarom voor ecologische waardering. Dit geeft een structurele verbetering in het

verdienvermogen van de boer. Wanneer de omgeving vraagt om extra inspanningen voor de ecologie, worden langetermijnafspraken gemaakt en krijgt de (jonge) boer een vergoeding voor de kosten en de inspanning. Dit biedt namelijk zowel de jonge boeren als andere betrokkenen de ruimte om te stoppen met deze ecologische inspanningen, wanneer dit niet werkt in het desbetreffende gebied. Daarentegen, bij afwaardering van gronden wordt het zeer lastig om terug te gaan naar de oorspronkelijke situatie. Wanneer er wordt gevraagd om meer ecologische inspanningen waar naastgelegen gronden planologische schade aan ondervinden, dienen de eigenaren van deze naastgelegen gronden gecompenseerd te worden.

G*ebruik van Grond*

De jonge boeren weten goed hoe ze met de grond om moeten gaan. De grond is vaak al generaties lang in de familie. Daarom is het eenvoudig te vertellen waar de zwaktes en waar de sterktes van de grond liggen. De jonge boer wil altijd, als het financieel kan en past binnen de regelgeving, blijven investeren in de kwaliteit van grond, omdat dat het fundament is van het bedrijf en van toekomstige generaties.

In hoeverre moeten we als jonge boeren inspelen op de wensen van derden voor onze grond?

De jonge boeren en tuinders van Nederland hebben de ambitie om in 2050 een klimaatneutraal bedrijf te hebben. Dit betekent dat we niet als agrarische sector per se klimaatneutraal hoeven zijn, maar wel dat producten die we produceren op ons bedrijf klimaatneutraal of zelfs klimaatpositief zijn. Om deze laatstgenoemde vorm van klimaatneutraliteit te realiseren, worden er nu al verschillende ontwikkelingen aangereikt. Bijvoorbeeld zonnepanelen op daken, windturbines, koolstofopslag in de grond, mestbewerkingstechnieken die zorgen voor minder methaanuitstoot en hybride/elektrisch aangedreven machines/werktuigen.

Enkele ontwikkelingen en plannen die nu actueel zijn blijken funest voor perspectief van de jonge boer. Het drastisch verhogen van het waterpeil in veenweidegebieden is hier een voorbeeld van. Het drastisch verhogen van dit waterpeil kan betekenen dat huidige landbouwpraktijken onmogelijk worden en er een situatie gecreëerd wordt zonder integraliteit waarbij de jonge boer geen toekomst meer heeft.

Ook het vol zetten van weilanden met zonnepanelen draagt niet bij aan perspectief voor de jonge boer. Gezien de inefficiënte manier van grondgebruik hierbij en de huidige problemen bij de capaciteit van het energienetwerk in Nederland kan een verbod voor grootschalige zonneparken op land uitkomst bieden.

Daarnaast kan verzilting in de toekomst ons als Nederland, goede landbouwgrond kosten. Door de stijgende zeespiegel is het steeds lastiger voor Nederland om zich te beschermen tegen verzilting van de Nederlandse landbouwgrond. Als de grond eenmaal verzilt is, is de grond voor generaties niet meer geschikt voor de voedselproductie. Er moet de komende jaren flink actie ondernomen worden om verzilting tegen te gaan.

De boer van de toekomst is zich bewust welke maatschappelijke opgaven zich afspelen in zijn/haar gebied. Om elke boer, zijn/haar onderneming en omgeving in hun kracht te zetten is het van belang dat er niet top-down verplichtingen worden opgelegd maar bottom-up wordt nagedacht wat wel kan. Het is belangrijk dat de middelen beschikbaar komen voor de bottom-up-projecten die vanuit de kracht van de sector zelf ontstaan.

G*eneratie op generatie - De jonge boer met een oneindige horizon.*

Het is tegenwoordig een uitdaging om als jonge boer een bedrijf over te nemen, al dan niet binnen de familie. Naast goede communicatie hebben de bedrijfsovernameregeling en de landbouvvrijstelling een essentiële rol bij de mogelijkheid om tot een bedrijfsovername te komen. Om het bedrijf ook weer over te kunnen dragen aan een volgende generatie, is het van belang om het bedrijf toekomstbestendig te maken en te houden door zowel het bedrijf en de ondernemer als de omgeving hierbij in hun kracht te zetten. Echter, hebben jonge boeren niet altijd de financiële slagkracht om hiernaartoe te werken direct na een bedrijfsovername. Een borgstellingsfonds zou jonge boeren helpen bij deze transitie, door bijvoorbeeld het voorfinancieren van grond. De jonge boer kan hierbij dus ook net na een bedrijfsovername grond aankopen voor bijvoorbeeld de extensivering van het bedrijf. Financiële instellingen kunnen hierin ook de jonge ondernemers tegemoetkomen door een lager rentetarief te rekenen wanneer ze hun grond op de manier bewerken met een oneindige horizon. Ook kunnen private partijen belastingvoordelen krijgen wanneer ze jonge boeren financieel ondersteunen bij een bedrijfsovername of investeringen.

G*enoeg grond voor iedereen - Inpolderen.*

De grondschaarste in Nederland is hoog. Veel jonge boeren hebben het gevoel dat agrarisch beleid wordt afgestemd om gronden beschikbaar te maken voor zaken als huizenbouw, industrie en natuur. Om de transitie van de landbouw te laten slagen en een gezonde agrarische sector in Nederland te houden, is het van groot belang dat het landbouwareaal in Nederland op peil blijft. Gezien de maatschappelijke opgaven van Nederland en haar ambities zullen er dus net als in de vorige eeuwen weer gebieden moeten worden ingepolderd. De boer zal vanwege de vruchtbare bodem goed gedijen op ingepolderd landschap. Het boeren op ingepolderd landschap is een uitdaging die de boer van de toekomst graag aangaat.

De jonge boer wil grip op de grond, waarbij er voldoende geld is voor grond en er ruimte is in het gebruik van grond, zodat de grond van generatie op generatie kan worden doorgegeven en er genoeg grond is voor iedereen. Op deze manier geeft het perspectief voor de huidige en toekomstige generaties en is grond een bron van leven, zowel in ecologische, economische als maatschappelijke zin.